

ACC. N:R M. 14259: 1-17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Halland* Upptecknare: *Elsa Ugander, Lund*
Härad: *Nömmersjö* Berättare: *Magnus Magnusson, Eldsberga*
Socken: *Eldsberga* Berättarens yrke: *f. d. lantbr.*
Uppteckningsår: *1956* Född år *1879* i *Eldsberga*

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-17. LMF 73.

ACC. N:R M. 14259:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bystämma har jag hört min
farfar tala om. Före utskiftningen
låg alla gårdarna samlade i en
by utanför kyrkan. Och mitt
i byn fanns en rundel med
stenar, en särskild, som ålder-
mannen satte på, och sedan
hade de övriga var sin sten.
Åldermannen kallade till stämman
medelst budkarl.

Åldermannsjulle har jag också
hört talas om men känner
inte till något närmare om det.

ACC. N:R M. 14259:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Byhandlingarna finns antagligen
på landsarkivet i Lund

Bystämman upphörde i samband
med utskiftningen, som jag tror
avslutades på 1850-talet.

Jordbruksförbättringarna kom så
småningom under senare hälften av
1800-talet.

De flesta gårdarna var
arrende under Stjärnarp, och bö-
derna gick dit och gjorde dags-
verken; sedan använde de sam-
ma metoder som där på sitt
egit lantbruk.

ACC. N:R M. 14259:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

På 1840-talet såldes de stora gårdarna ut från Stjärnarp, och danskar och schleswig-holsteinare kom över hit och köpte dem. De drev sedan lantbruket efter så moderna metoder, som möjligt och var också verkat som fröjansmän.

Tidigare var endast rullstensåren, som sträcker sig genom byn, odlad. Övrig mark var sank, och man fick hoppa från tuva till tuva. Men så började man dika, först stensatta diken på 1840- eller 50-talet och sedan

ACC. N:R M. 14259:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

rör på 70-talet, och därefter
blev sumpmarken den fetaste och
bästa jorden.

Växtföljden ändrades fram på
80-talet. Tidigare kunde man
ha havre på samma stycke
fyra år i rad, man nu bör-
jade man skifta från år till
år.

Mängling förekom mycket
här och började på 70-talet,
men den tog slut på 90-talet,
då man kunde få kalk från
anvärt håll med järnvägen.

På 80-talet använde

ACC. N:R M. 14259:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

man ännu krokpinsharor och
svänyplog men på 90-talet
kom det bättre redskap och de
äro maskiner.

Största betydelse för dessa
förbättringar hade nog dels rekla
men i tidningarna och dels
agenter och representanter, som
roste omkring för olika firmor.

Inte förän 1912 var det lant
bruksutställning i Halmstad och
då hade man redan själv-
bindare, tröskverk m. m.

Eftersom maskinerna ofta
var dyra i anskaffning, slog sig

ACC. N:R

M. 14259:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

några bönder ihop och bildade
andelsföreningar för tröskverk, trö-
ser o. d. Bland andra andelsföre-
ningar märktes andelsmejeri och
-skaktari, som bildades mellan
1910 och 15.

I början av 1900-ta-
let kom konstgödnigen. Det var
merst Superfosfat, som användes
då. En firma Karlsson &
Pihl i Halvstad sålde konst-
gödnigen och gjorde mycket reklam
för den.

ACC. NR M. 14259:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vägförbättringarna kom på
1920-talet. Dessförinnan hade varje
bonde en bit väg att under-
hålla. Men allteftersom fordonen
förbättrades och trafiken ökade,
blev det större krav på vägar.
na och svårare att underhålla
dem. I slutet av 20-talet
bildades vägförvaltningar häradsvis.
Dessa höll sig med maskiner,
och så förbättrades vägarna
ganska snart.

Posten gick, innan järn-
vägen öppnades 1885, med dili-

ACC. N:R

M. 14259:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gavs mellan Hamstad och
Ängelholm. Denna blev ofta
överfallen av rövare på Hallands-
åsen. Vi kunde lämna in
och hämta post hos ett par
gamla män, som bodde nere
vid landvägen, och som hade
ett uppgift, att passa dili-
gensten.

Gästgiveri fanns inte här,
men det har funnits i Tjärby
till för cirka 25 år sedan. Sin
största betydelse miste det när
järnvägen drog fram, och efter

ACC. N:R M. 14259:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Spritstriktionserna blev besökarna
allt färre.

Skjutsstationen här i Elds-
boga upphörde sedan järnvägen
öppnats.

Emigration förekom på
60-, 70- och 80-talen. Några
svåra verkningar fick den inte,
eftersom den endast förekom i
liten skala, och det bara var
fattiga och arbetslösa, som gav
sig av. Här var dessutom
överbefolkning.

ACC. N:R M. 14259:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Byggnadsstyrelsen började ändras
vid skilskiftet. Orsaken var
det ökade värtståndet.

De gamla gårdarna var kring-
byggda och bostadshusen smala
och låga med fristuga och kök
i mitten, ett stort rum på
vardera sidan därav och på
gavlarna en liten kammare.

Nu kunde man bostads-
huset ett stycke från de öv-
riga byggnaderna gjorde det i
modern stil och mestadels i
två våningar.

Mathålningen har också förändrats avsevärt. För åt man fem mål mat om dagen. Man lantarbetarfackföreningen har genomdrivit kortare arbetstid, och därmed har även antalet måltider minskat.

Man äter också annan mat nu mot för. Då slaktade man en gris och en kycka till jul. Sedan åt man saltad, rökt eller inkokt mat resten av året.

Nu kör slakteribilar dagligen omkring och säljer

ACC. N:R M. 14259:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

färskt kött. Man äter även
bröd, som är färskt för
dagen, medan det för kuu-
de vara en månad gammalt.

Dessa förändringar har
kommit med penninghushåll-
ningarna.

Även kalasen är annor-
kända. För höll man kalas
oftare, de var större, och
man höll på länge. Man
brukade själv ha förning med
sig bestående av gnymkaka,
sötost, ostkaka o. d.

ACC. N:R M. 14259:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

På grund av den minskade arbetskraften är det numera svårt att ha kalsen hemma. Det har därför på de sista åren blivit allt vanligare, att man förlägger den till lokaler utanför hemmet.

Här i Eldsberga äger kommunen ett hus avsett för privata tillställningar. Där finns parkin och allt annat materiel, som kan behövas.

En bidragande orsak till att kalsen minskat,

ACC. N:R M. 14259:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

är, även i detta fall, per-
ninghushållningen. För, när all
mat fanns på gården, blev
det inte så dyrt som nu,
då man måste köpa det
 mesta.

Nöjen. När jag var ung,
brukade traktens myddor
ofta samlas vid ett väg-
skäl och dansa. Men det
tog slut i och med bilismen.
Sedan blev det vanligare, att
man åkte in till Halmstad
för att ro sig.

Förhållandet mellan hus-
bondefolk och tjänare var
någon familjärt för, och tjäns-
tefolket stannade mycket länge
än nu. Men på de
stora gårdarna kunde de där-
emot ha det ganska svårt.

Förändringarna har kommit
delvis med de förbättrade kommu-
nikationerna - folk rör mer
på sig och stannar inte så
länge på samma plats - och
delvis med fackföreningarna.

ACC. N:R M. 14259:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

På 1860-talet började man
läsa tidning. Den första var
"Halland", och den kom en
å två gånger i veckan med
diligensen och man var flera
om den. Några årtionden
senare kom även Hallandsposten.

I slutet av 70-talet
grundades genom donation etc
sockerbibliotek. Detta stimu-
lerade folk till att läsa och
även själv skaffa sig böcker.
De flesta köpte man av re-
sande.

ACC. N:R M. 14259:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fotografi- och poesialbum
blev modernt i slutet av 1800-
talit.

Kyrksamheten var mycket stör-
re för. Kyrkan var fullsatt
varje söndag och prästen pre-
dikade i flera timmar. Men
vid sekelskiftet släpptes tvånget,
och kyrkan fyllde inte heller
länge sin gamla funktion som
mykthetsföremållare, varför besökar-
nas antal minskades mer och
mer.